

שמעתא עמיקתא

גליון תל"ב | פרשת נשא – חג השבועות – תש"פ | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לשבועות

ערב שבועות

אמירת תחנון

מר"ח סיון אין אומרים תחנון. [רמ"א (סי' תצד סעי' ג)]. כי מיד בשני בסיון אמר להם משה לקדשם לתורה, ואח"כ מתחילים ג' ימי הגבלה. [מ"ב (ס"ק ח)].

תענית בימים אלו

אין מתענים בימים אלו. [מ"ב (ס"ק ז)]. ואין להתענות תענית חלום בשבועות. [ע"י בכה"ח (סי' תרד אות לח) שהביא מח' בזה והכריע דשב ואל תעשה עדיף ואין להתענות].

שמיחת עשבים בבהכ"נ ובבתים

יש נוהגים לשטוח עשבים בבית הכנסת ובבתים, זכר לשמחת מתן תורה. [רמ"א (שם סעי' ג). והערה"ש (אות ו) כת' שבדורות שלפנינו ביטלו האילנות והעשבים מטעמים שידעו הגדולים שבדור. וע"י בסמור].

להעמיד אילנות בבה"ב ובבתים

יש נוהגים להעמיד אילנות בבה"כ ובבתים כדי שיזכרו שבעצרת נידונין על פירות האילן ויתפללו עליהם. [מ"א (שם ס"ק ח) הביאו המ"ב (ס"ק י)]. וי"א שאסור לעשות כן כי עכשיו הוא חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם. [תני"א (כלל קלא אות יג) בשם הגר"א. והובא במ"ב (שם). וכן נקט האג"מ (יו"ד ח"ד סי' יא אות ה) ודחה דברי המהרש"ם (דעת תורה סי' תצד) שכת' דאין לחוש לזה. והערה"ש (אות ו) כת' שבדורות שלפנינו ביטלו האילנות והעשבים מטעמים שידעו הגדולים שבדור. וכן נהגו החזו"א והגר"י"ק זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב עמ' צט)]. וכל מקום ינהג כמנהג מקומו.

שמיחתם ביו"ט (למקילים לעיל)

אפשר לשטחם אפילו ביו"ט, אף אם אינם ראויים למאכל בהמה, שמחמת שחשב עליהן מבעוד יום אין בהם משום מוקצה, ובפרט אם הם עשבים המריחין. אכן אם חל שבועות ביום א' אין לו שטוחן בשבת, כיון שכונתו לצורך יו"ט ואין שבת מכין ליו"ט, אלא ישטחם ביום טוב עצמו או בערב שבת. [מ"ב (ס"ק ט)].

עירוב תבשילין

יו"ט שחל בערב שבת, אין מכינים בו כל מאכל לצורך שבת, אלא אם עירב עירוב תבשילין. [שו"ע (סי' תקכז)]. וע"י הפרטים בזה בשמעתא עמיקתא גליון שי"ח.

זמן קידוש הלילה

יש להמתין מלקדש על היין עד הלילה כדי שיהיו ימי הספירה שבע שבועות תמימות. [שלי"ה (מס' שבועות עמוד התורה אות א), מ"א (רס"י תצד), פמ"ג (שם מ"ז ס"ק א), גר"ז (אות ב) וכה"ח (אות א)]. וי"א שבשעת הצורך שקשה להמתין עד צה"כ, אפשר לסמוך על המקילים להתפלל אף לפני כן. [אור לציון (ח"ג פי"ח אות ד)].

זמן תפלת מעריב

יש אומרים שיש להמתין אף מלהתפלל ערבית עד הלילה. [ט"ז (רס"י תצד) ומ"ב (שם ס"ק א). וע"י בשלי"ה (שם), בסדור היע"ב"י ובבנין שלמה (סי' לה)]. וי"א שבשעת הצורך שקשה להמתין עד צה"כ, אפשר לסמוך על המקילים להתפלל אף לפני כן. [אור לציון (ח"ג פי"ח אות ד)]. והכה"ח (אות א) כת' להקל אם א"א לו לאחר התפלה].

נשים בקידוש מבעוד יום

אע"פ שנשים פטורות מספירת העומר, מ"מ עליהן להמתין עכ"פ מלקדש על היין עד צאת הכוכבים. [לחורות נתן (ח"ז סי' לא), עי"י"ש הטעם].

הדלקת נרות מבעוד יום

ניתן להדליק נרות יו"ט מבעוד יום וא"צ להמתין עד הלילה (כשערב חג אינו חל בשבת). [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש שבועות פ"ב אות ב ובגהה שם)].

תוספת יו"ט

יש לקבל תוספת יו"ט כשאר יו"ט. [סתיתם הפוסקים. דלא כהבנין שלמה (סי' לה) הסובר שאין תוספת בשבועות, עי"י"ש]. ואין מחסר מהתמימות בקבלה זו, כיון שעדיין נקרא אותו זמן יום המ"ט של הספירה, אלא שאסור אז לעשות מלאכה. [הגר"י"ק זצ"ל (חוט שני ח"ד עמ' שכה)].

ליל שבועות

ללמוד תורה כל הלילה

נהגו רוב הלומדים להיות נעורים בליל שבועות ועוסקים בתורה. [זוהר (בראשית ח, א ויקרא ז, ב) הביאו המ"א (רס"י תצד)].

אמירת התיקון

יש אומרים שבלילה יש לומר התיקון של ליל שבועות. [דרך החיים (דיני חג השבועות אות ב) ופמ"ג (א"א רס"י תצד). וכן נקט הכה"ח (שם אותיות וט-ז) ע"פ האריז"ל]. וי"א שאף מי שחשקה נפשו בלימוד תורה שבעל פה יש לו לומר תחילה התיקון (ובחורי ישיבה הלומדים בישיבה יעשו כהוראת רבותיהם). [אור לציון (ח"ג פי"ח אות יא)]. אולם י"א שהלומדים בהבנה ובעומק, לימוד זה עדיף מאמירת התיקון. [הגר"צ פרק זצ"ל (מקראי קודש פסח ח"ג סי' לד). וע"י ברב פעלים (ח"א סוד שרים סי' ט) ובכה"ח (סי' תצד אות ח) דנשים לא נוהגות לומר התיקון].

ברכה על השתיה במשך הלילמוד

הקובע ללמוד תורה וכדו' ומפעם לפעם שותה קפה וכדו', ומתחילה היה בדעתו לשתות עוד, יכוון מתחילה שהברכה תחול על כל מה שיביאו לו ופוסר בזה כל מה שישתה אח"כ אפי' אחרי זמן מרובה (כ"ז שלא הסיה דעתו מלשתות או שינה מקומו). [הגרש"א זצ"ל (וואת הברכה פי"ה עמ' 53). וע"י באול"צ (פ"יב אות יז) ובמנח"י (ח"ה סי' קב)]. ומ"מ אם שתה כשיעור המחייב ברכה אחרונה (רביעית בכדי שתיית רביעית) ומשער שישתה עוד רק כעבור חצי שעה ומעלה או אחר שצמא, יש לו לברך ברכה אחרונה מיד על הכוס הראשונה, וכשישתה שוב יברך ברכה ראשונה. [ע"י בשו"ע (סי' קפד סעי' ה), במ"ב (שם) ובמנח"י (שם)].

נטילת ידים כשהגיע עמוד השחר

כשיאור היום (עלות השחר), יש ליטול ידים להעביר רוח רעה השורה עליהם. (ולענין הברכה עיין להלן). [שו"ע (סי' ד סעי' ד)]. ומ"מ א"צ להפסיק הלילמוד וליטול ידים מיד. [החזו"א (דעת נוטה הגה 316) והגרש"א זצ"ל (הליכ"ש שבועות פ"ב אות ד)]. וכמו"כ מותר ללכת יותר מדי' אמות, ואי"צ לדקדק שלא לגעת בעינים וכדו'. [הגרש"א זצ"ל (שם)].

ברכת נטילת ידים

הנעור כל הלילה לא יברך על נט"י בבוקר, רק אחר שעשה צרכיו או הטיל מים ושפסף, שאז לכו"ע יתחייב לברך ויברך ענט"י ואשר יצר. [מ"ב (סי' ד ס"ק ל וסי' תצד ס"ק א)]. אמנם נגיעה במקומות המכוסים שבגופו בלבד לא מועילה. [הגרש"א זצ"ל (אשר ישראל פ"ב הגה צט)]. ובני ספרד (שהיו נעורים כל הלילה) נוהגים שלא לברך ברכה זו בכל אופן.

ברכת הציצית

יש אומרים שאע"פ שהיה לבוש ציצית כל הלילה צריך לברך עליה בבוקר. [שו"ע (סי' ח סעי' י)]. ויש חולקים. [מ"א (אות כא)]. ולמעשה לא יברך. ואם מתעטף בטלית גדול יכוון לפטרו בברכתו. [מ"ב (סי' ח ס"ק מב סי' תצד ס"ק א)].

ברכת אלוין נשמה והמעביר שינה

י"א שאין לברך ברכת אלקי נשמה והמעביר שינה אם היה ניעור כל הלילה. [א"ר (סי' מו אות יב)]. ויש מפקפקים בזה. [פמ"ג (שם א"א ס"ק ב)]. ולמעשה לא יברך, אבל ישתדל לשמוע שתי ברכות אלו מאחר ויכוין לצאת. [מ"ב (סי' מו ס"ק כד וסי' תצד ס"ק א) עי"פ השע"ת (סי' מו אות ב)]. ואם ישן בלילה (אפי' בארע) ששים נישמין (חצי שעה) לכו"ע יש לו לברך אותם. [מ"ב (שם). ובשע"ת (שם) כת' שיש להביא את עצמו לידי שינה כל שהוא. ובא"ר (סי' ד אות ח) מבואר דאף ללא שנית קבע יש משום הפקדת פקדונו ביד הקב"ה. וע"י בבה"ל (סי' ד על סעי' טז ד"ה דוד) שהביא מח' כמה הוא שיתין נישמין (גי שעות, חצי שעה או מעט יותר מג' מינוט). ולמעשה ע"י בקצות השלחן (סי' ב אות י) נשקט שהוא חצי שעה. וכן דעת האור לציון (ח"ב פ"א אות ז) והגר"ח"ק שליט"א (דעת נוטה עמ' קכד)].

ברכות התורה

י"א שאף אם לומד בלילה, הלילה הולך אחר היום שעבר וא"צ לחזור ולברך כל זמן שלא ישן. [מ"א (סי' מו ס"ק יב) בדעת השו"ע (סי' מז סעי' יב)]. וי"א שצריך לברך ברכה"ת אף אם לא ישן. [מ"א (רס"י תצד ד"ה ועיין, וסי' מז ס"ק יב)]. ולמעשה ישמע מאחר שישן בלילה, ואם אין אחר לא יברך דספק ברכות להקל. [מ"ב (סי' מז ס"ק כח). ומבואר דאם ליכא אחר אינו מברך, דלא כמההר"ם שיק (ארי"ח סס"י א) שקט שבכה"ג יברך לעצמו. אולם מצינו סוברים כדבריו, ע"י ערוה"ש (סי' מז אות כב), כה"ח (אות כז) ואורחות רבנו (שם) בשם החזו"א]. ומנהג בני ספרד לברכם בעצמם.

זמן ברכת התורה (למהמורים לעיל)

יש להקפיד לצאת יד"ח הברכות אחר עמוד השחר. [דלדעת הגרש"י"ק זצ"ל (האלף לך שלמה סי' לג) והכה"ח (אות כט) אם יברך לפני כן לא יד"ח. וע"י בבצל החכמה (ח"ה סי' קסח) שכת' שבדיעבד אם טעה ויברך, לא יחזור ויברך, אבל טוב שישמע ברכה"ת מאחר או שיכוון לפטור עצמו בברכת אברה רבה וילמד על אתר].

לכוין בברכת התורה בערב שבועות שתפטור רק עד סוף הלילה

אם מכוון להדיא בשעת ברכות התורה בערב שבועות להגביל חלות ברכתו עד למחרת, יש אומרים שמועיל ויוצא ידי ספק. [מ"א (סי' תרלט ס"ק יז). וע"י באורחות רבנו (ח"א עמ' מז) בשם הגר"י"ק זצ"ל דמהני להגביל חלות הברכה עד שהולך לישון. וכן הוא בלוח אר"י לגרימ"ס (הושענא רבה) בשם האדרי"ת]. ויש מחמירים. [הי"ח"א (נשא) כלל ט אות ג והגרש"א זצ"ל (שבות יצחק ח"ח עמ' ירסג)]. ולמעשה אם אין אחר שיוציאו יד"ח הא גביל ברכתו במפורש, יכול לסמוך לברך בעצמו. [מנח"ש (ח"א סי' יח אות ח-ט). ומשנה הלכות (ח"ו סי' יד). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון סי'].

ישן שינת קבע ביום שלפניו

אם ישן שינת קבע (חצי שעה) ביום הקודם, י"א שיכול לברך. [רע"א המובא במ"ב (שם). וע"י בלוח אר"י לגרימ"ס (הושענא רבה) בשם האדרי"ת דשינת קבע היינו שיתין נישמין. ויעוין לעיל שהוא חצי שעה]. ויש חולקים. [חזו"א (מעשה איש עמי ס' תשובות והנהגות ח"ה סי' קס)].

ישן שינת קבע בלילה

אם ישן שינת קבע על מיטתו בלילה, אין נמשכה שנתו חצי שעה, מברך בקומו ברכות התורה. ואף הישן בבגדיו אם נשכב עד דעת לישון כמה שעות, יברך בקומו, אפילו ניעור קודם חצות הלילה. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"ו אות א). וע"י במ"ב (סי' מז ס"ק כ) שהמתננמם בלבוש על אצילי דיו אפילו בלילה אינו חשיב שינת קבע].

ללמוד עד שיוגיע מי שיוציאו ירי הובה

אם הגיע עמוד השחר א"צ להפסיק מלימודו עד שיגיע אחר שיוציאו, כיון שאין בידו לברך עתה משום הספק. [חזו"א (דינים והנהגות פ"א אות יב), מנח"ש (סי' יח אות ח) וקובץ תשובות (ח"א סי' ט ד"ה אולם צ"ל). אולם בא"א מבוטשאטש (סי' מח) אינו מיקל בזה אלא בפס' דרך תחנונים. דעת הכה"ח (סי' תצד אות יב) להחמיר לגמרי. וכן הוא בשבט הלוי (ח"י סי' עז אות ב). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ד].

רובע ללכת תפילת שחרית

מי שהיה ער בלילה ורצונו ללכת לישון אחר עלות השחר על מנת שיוכל להתפלל בכוונה, אף אם אין לו שמר רשאי ללכת לישון. שאם לא נתיר ללומדים ללכת לישון הרי רובם של המתפללים לא יתפללו כהוגן, וכיון שהוא צבור שצריך להתאסף שנית, אין לחוש על ספק קטן שאולי יאחרו מחמת השינה. [שבט הלוי (ח"י סי' מט)]. ומ"מ אם אפשר עדיף שימנה שומר שיזכירנו להתפלל. [לנעין פרישות, ע"י במ"ב (סי' תצד ס"ק א) שכת' שכוון לזוהר ע"פ קבלה אם לא בליל טבילה. ואם לא קיים מצות פי"ר, ע"י בבה"ל (סי' רמ על סעי' א ד"ה מליל) בשם הישועות יעקב, שיש מקום להקל בזה (וציין לדבריו במ"ב סי' תצד ס"ק א). וע"י עוד במ"ב (סי' רמ ס"ק ז) שכת' דאלו שיצירם מתגבר עליהם, מצוה לקיים המצוה. וע"י בנן איש חי (שנה ב פ"ר וירא אות כג) שאף בליל יו"ט שני דשבועות יש להחמיר בזה. וכן נקט הכה"ח (אות ח). אולם המ"א (סי' רמ ס"ק ח) הערה"ש (אות ו) והמ"ב (סי' ק) כת' להקפיד בליל ראשון בלבד].

דיני התפילות

סדר התפלה

סדר התפלה של שבועות כמו ביו"ט של פסח, אלא שאומרים : את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו. וביום גומרים החלל. [שו"ע (סי' תצד סעי' א)]. וי"א שיר היחוד ושיר הכבוד בהשכמה. [נלוח אר"י לגרימ"ס].

מגילת רות

קוראים מגילת רות. [רמ"א (סי' תצ סעי' ט)]. ובחו"ל נוהגים לקרותה ביו"ט שני. [ע"י בפמ"ג (שם א"א סס"ק ח וסי' תצד מ"ז ס"ק א)]. ובני ספרד אינם נוהגים לקרותה. [נתיבי עם (סי' תצ אות ט)].

ברכה על המגילה

יש שנהגו שלא לברך על קריאת המגילה.
[רמ"א (סי' תצ סעי' ט)].
ויש נוהגים לברך על המגילה הכתובה בקלף כדין.
[עני במי"ב (שם ס"ק יט)].
ווי"א שאף הנוהגים לברך על הקריאה מיי"מ אין מברכים עליה ברכת שהחיינו.
[תשובות והנהגות (ח"א סי' שגב) בשם ספר פאר עץ חיים].
ויש אומרים שמברכים עליה שהחינו אס המגילה כתובה כדין [וכן הוא בשאר מגילות חוץ מאיכה].
[הגר"א מנשע רב אות קעה].
וכן נהגו אצל החזו"א, עיי בארחות רבנו (ח"ב אות קיב)].

קריאת התורה

מוציאים שני ספרים, וקורין בראשון חמשה קראים, מבחדש השלישי עד סוף הסדר.
[שו"ע (סי' תצד סעי' א)].
וקורים הדברות בטעם העליון.
[מיי"ב (סי"ק ג)].
ויש נוהגים לעמוד בשעת אמירת יי הדברות.
ודעת הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"יב הגה ל) והאגני"א (אוי"ח ח"ד סי' כב) שאע"פ שיש סוברים שיש למנוע מנהג זה מיי"מ מותר לנהוג כן.
ומי שאינו נוהג לעמוד ונמצא במקום שנוהגים לעמוד לא ישנה ממנהג המקום].

אקדמות

המנהג לומר אקדמות, ויש לאומרם קודם שמתחיל הכהן לברך על התורה, וכן המנהג בכמה קהלות.
[מיי"ב (סי"ק ב)].
ועיי"ש שאכן יציב פתגם שאומרים ביום ב' בעת קריאת הפטרה התפסש באיזה מקומות לאמרו אחר פסוק ראשון של הפטרה].
ואם טעה הכהן וכבר בירך על התורה יאמרו האקדמות קודם קריאת הלוי (ואם גם בירך הלוי יאמרו לפני א' משאר העולים).
[הגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה גליון ב עמ' סא)].

הקריאה ביו"ט שני (בחז"ל)

ביום השני קוראים בפר' כל הבכור עד סוף הסידרא.
[שו"ע (סי' תצד סעי' ב)].
ואם חל בשבת כיון שצריך שיעלו ז' קרואים, מתחילין עשר תעשר.
[מיי"ב (סי"ק ה)].
והמפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בחבוקק מן וּה' בהיכל קדשו עד למנצח בנגינותי.
[שו"ע (שם)].

יזכור ואב הרהמים

מנהג בני אשכנז, להזכיר נשמות קרוביהם שהלכו לעולמם ולנדור צדקה לעי"נ בשלשת הרגלים באמירת "יזכור".
ובחז"ל עושין כן ביו"ט שני.
[מיי"ב (שם ס"ק יז)].
ועיי"ש שכת' שבכל מקום שקורין כל הבכור מזכירין נשמות, שיש בו מתנת יד ונדירים צדקה].
ואומרים אב הרחמים ביו"ט של שבועות.
[מיי"ב (שם)].

י-ה קלי וגואלי

באר"י (שאומרים יזכור) אין אומרים הפיט י-ה קלי וגואלי בשבועות.
ובחז"ל אומרים אותו ביו"ט ראשון (כי לא אומרים בו יזכור).
[לקוטי מהרי"ח (ח"ג עמ' כה ומח)].

אמירת פרקים

יש נוהגים לומר "פרקים", וכשחל שבועות ביום שישי - שבת אין אומרים אותם, וכשחל שבועות במוצ"ש אומרים פרקים במנהג בשבת.
[מיי"ב (סי"ק יז)].

ש מ ח ת י ו ן ט

הציו לה' והציו לכם

מצוה לחלק היו"ט חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה.
וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת.
[שו"ע (סי' תקצט)].
ועיי במיי"ב (סי' תקצז סי"ק א) שאף ר"ה בכלל רגל לענין זה].

לשמה בני ביתו

חייב אדם להיות שמח וטוב לב בחג, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו.
וחייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר עניים.
[שו"ע (סי' תקצס סעי' ב)].

נשים

אף נשים חייבות במצות שמחה כאנשים.
[חינוך (מצוה תפח), שאג"א (החדשות סי' טו) וברכ"י (סי' תקצט אות ה).
ועיי ברע"א (השמטות סי' א) בשם הראב"ד.
ועיי"ש שמיי"מ אין חייבות לאכול פת ביו"ט ועיי"א אם שכחו ועיי"א אינן חוזרות.
וכן פסקו השבט הלוי (ח"ד סי' יח) והגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה יו"ט עמ' רמא) דלא כהתני"ש (סי' קפח סי"ק ה) דס"ל שצריכות לחזור].

מצות שמחה מח"ת או מדרבנן

בזה"י שבעוה"ר אין המקדש קיים ואין בשר שלמים, י"א שמצות שמחה אינה אלא מדרבנן.
[נתסי (מומק' די' ד"ה עשה).
ועיי בתוסי' (פסחים קט. ד"ה במה), בב"ח (סי' תקצט) ובערלו"נ (סוכה מב: על רש"י תפח"ד שנא)].
אולם י"א שאף בזמן הזה יש מצות שמחה מח"ת.
[רמב"ם (מצוה נד), חינוך (מצוה תפח), ריטב"א (סוכה מב: ד"ה התהל' ורין' (שם כא. בריי"ף ד"ה והשמחה)].
וכן דעת רוב הראשונים.
וכן פסקו השאג"א (סי' שה), הברכ"י (סי' תקצט אות ד), הנשמי"א (כלל סח אות יט) והמיי"ב (סי"ק טו)].

מצות שמחה בליל יו"ט ראשון

אע"פ שמצות שמחה הינה מה"ת (עיי לעיל), מיי"מ בליל ראשון של יו"ט אינו אלא מדרבנן.
[רע"א (סי' סח), ברכ"י (סי' תקצט אות ה), תת"ס (אה"ע סי' קבב ד"ה אלא שמעם) וכן נר מהשע"צ (סי' תקמז סי"ק טו), דלא כהמ"א (שם סי"ק ד) הובא בשערי"ת (סי' תקצט אות ב).
ועיי באבנייז (סי' תגז אות ט), בעמק ברכה (שמחת יו"ט אות א), באור לציון (ח"ג פי"ח אות יא בהגה ד"ה עכ"פ) ובמשנה הלכות (ח"ג סי' רטז)].

שמחה בין ובשר

בזמן הזה שאין בשר שלמים, אין שמחה אלא בין.
[פסחים (קט)].
ועל כן אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא בין, אבל בשר אין חובה לאכול.
ומיי"מ מצוה יש גם באכילת בשר שנאמר בו שמחה.
[עני ברמב"ם (יו"ט פי' ח"יז-כ"א)].
כן נקט במגילת אסתר (שרש א) דלא יד"ח אלא בין.
וכן דעת מה"א (סי' תקצט סי"ק ג וסי' תרצז סי"ק טו) אף בדעת השו"ע.
ומיי"מ באכילת בשר יש מצוה כמבואר כמיי"ש הביאור המצה (שם על סעי' ב ד"ה כיצד) ע"פ הב"ח]].
ויש אומרים שלא דוקא אין אלא יוצאים ידי חובת מצוה זו אף על ידי כל מיני שמחה שיכולת בידו לשמוח בזה.
[רמב"ם בספר המצות (מצוה נד), חינוך (מצוה תפח), ריטב"א (סוכה מב: ורין' (שם כא. בריי"ף).
וכן פסקו השאג"א (סי' שה), הברכ"י (סי' תקצט אות ד) והכהנ"ח (סי' תקצט סי' כח-כט).
וכי"כ במגני"ח (מצוה תפח אות ב) בדעת הרמב"ם והחנין הגי"ל].

ע"י תלמוד תורה (למקילים לעיל)

לדעת המקילין לעיל, אף עיי מצות תי"ת מקיימים מצוה זו, דדברי תורה משמחים וגורמים לשמחת הלב.
[שאג"א (סי' סט)].
ומיי"מ כל זה לאנשים שחיבבין בת"ת, שיש להם שמחה במה שעוסקים בתורה ומקיימים מצות המקום במצוה החביבה ושקולה לפני המקום כנגד כל המצות, אבל נשים שאינן חייבות בת"ת לא מקיימות בזה מצות שמחה.
[שאג"א (שם)].
ועיי בשד"ח (ח"ה דברי הכמים סי' פד עמ' 410) בשם בעל הבנין שלמה שתמה על השאג"א שאם עיי תורה מקיימים מצות שמחה, אף דידיקו בגמ' פסחים שרי"א ס"ל כולו לה' שעסוק כל היום בתורה, ועיי"ש.
והארכנו בזה בסיד' בשמעתא עמיקתא גליון ק"א]].

קיום פנים בעלמא בשאר דברים המשמחים

אע"פ שיש סוברים שלא מקיים חובת מצות שמחה אלא בין, מיי"מ לכל הדעות יש משום קיום מצוה בעלמא בשאר דברים כגון בשר ושאר דברים המשמחים.
[כן מוכח מהמ"א (סי' תקלג סי"ק ח) הובא להלכה במיי"ב (שם סי"ק בג).
וכן מבואר בלבבו (שם אות א) ובמ"א (סי' תקצט סי"ק ד וסי' תקל סי"ק א).
ועיי במיי"ב (סי' תקל סי"ק א)].

שיעור השמחה

שיעור השמחה הוא אפי' זמן מועט.
[שאג"א (שם).
ועיי עוד בעמק ברכה (שמחת יו"ט אות ב) שכת' שצריכים להגיע לשמחת השירה שהיא כוללת שמחה וטוב לבב].

כיצד משמח את בניו הרמנים

משמח בני ביתו הקטנים בנתינת קליות, אגוזים או שאר דברים הראויים להם.
[שו"ע (סי' תקצט סעי' ג)].
ומסתמית הפוסקים משמע שאף בפסח וסוכות אי"צ לקנות דבר חדש כל יום.
ועיי'כ היינו טעמא כי מתנה חשובה שמחתה מתמשכת.
משא"כ שתיית יין שהיא שמחה מועטת ועיי'כ בעינן כל יום].

כיצד משמח אשתו

צריך לשמח את אשתו במה שראוי לה, בגדים ותכשיטין כפי ממונו.
[שו"ע (סי' תקצט סעי' ב).
ומסתמית הפוסקים משמע שאף בפסח וסוכות אי"צ לקנות דבר חדש כל יום.
ועיי'כ היינו טעמא כי מתנה חשובה שמחתה משמכת.
משא"כ שתיית יין שהיא שמחה מועטת ועיי'כ בעינן כל יום].
ואף על ידי כלי שאין בו שימוש ביו"ט יוצא יד"ח.
[הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש סוכות פי"א הגה 4)].

שתיית מיין ענבים (במקום יין)

י"א שיוצאים יד"ח שמחה עיי' שתיית מיץ ענבים.
[הגרשו"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פי"ט הגה 78)].
וי"א שאינה מועלת, במקום שתיית יין.
וכן נראה עיקר.
[הגרשי"א זצ"ל (שבות יצחק פסח פי"י אות ד)].

שיעור השתיה ואכילה

שיעור השתיה הוא רביעית.
[הגרשי"א זצ"ל (מבקשי תורה ח"ב עמ' רעג)].
ויש אומרים דאף בפחות מכשיעור סג'י.
[הגרני"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט פכ"יב עמ' אות ב).
ועיי בתשובות והנהגות (ח"ה סי' קנג)].
ומח' זו קיימת אף לענין אכילה, אם צריכה כזית או אפילו בפחות מכן סגי.
ומסתבר כדעה ראשונה.
[כן משמע מסתימת הפוסקים.
ועיי ברבבות אפרים (ח"א ססי"י שג) בשם בעל האג"מ דצריך כזית בשר].

אכילת בשר בקר או בשר עוף

מצות שמחת יום טוב בבשר היא בעיקר בבשר בקר.
[חוי"י (ססי' קעח) ובעל האג"מ (רבבות אפרים ח"א סי' שט)].
ומיי"מ גם בבשר עוף יש קצת מצוה.
[חוי"י (שם) הביאו השבט הלוי (ח"ג סי' יח אות ב) והוסף' שמנהג שלנו גסם ביו"ט אין מהדרין דוקא על בשר בהמה.
ועיי במהרש"ם (ח"ט ססי' פח)].

מאכלי הלב בשבועות

הנוהגים לאכול רק מאכלי חלב בסעודת ליל שבועות (ועיין בזה להלן), א"צ לחוש משום ביטול מצוה שמחת יו"ט, כי כן נהגו.
[לפי המבואר לעיל דאין באכילת בשר משום מצוה חיובית אלא משום מצוה בעלמא, יש ליישב המנהג לאכול רק מאכלי חלב בסעודת יו"ט שבליל חג השבועות, כיון דאיכא טעם לדבר ואין משום ביטול עיקר חובת מצות שמחה שהרי שותים יין.
ועיי בדרכ"ת (סי' פט סי"ק יט)].

חיוב שמחה בחולו של מועד

בפסח וסוכות מצות שמחה והגת אף בימי חולו של מועד.
[עני במיי"ב (סי' תקצט סי"ק טו) ובביאור הלכה (סי' תקמב סעי' ב ד"ה עיי' פועל וסי' תקלט סעי' ד ד"ה ויוציא יותר) כדאיאת ברמב"ם (יו"ט פי' ח"יז).
ועיי בזה בשפ"א (יומא ג. על תוסי' ד"ה פי"ר), בערלו"נ (סוכה מ. ד"ה במתני' ובמגני"ח (מצוה תפד אות ד).
ועיי בתשובות והנהגות (ח"ה סי' קנג) שדעתו שהחובה היא דוקא בשאר דברים המשמחים אבל לא ביין שאינו נוהג אלא ביו"ט].

פ ע ו ד ת ה ח ג

מאכלי חלב

נוהגים לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות.
[רמ"א (סי' תצד סעי' ג).
ועיי"ש ובמיי"ב (סי"ק יב) טעם הדבר, ועיי עוד בשמעתא עמיקתא גליון טו]].
ואוכלים אח"כ מאכל בשר.
[רמ"א (שם).
ויש שנהגו לעשות קידוש בבוקר אחרי התפלה ולאכול מאכלי חלב.
וכן נהג הגרשי"א זצ"ל (ישא יוסף ח"ג סי' קיט אות ב).
ועיי במיי"ב (סי"ק יג) שכת' דגם נוהגין בקצת מקומות לאכול דבש וחלב מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב כמש"כ דבש וחלב תחת לשונך וגו', עיי"כ].
ויש שנהגו לאכול בסעודת הלילה רק מאכלי חלב.
[כן נהג הגריי"ק זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב עמ' צח)].

ב' להמים

יש נוהגים להביא עם המאכלי חלב ב' לחמים על השלחן שחום במקום המזבח, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים.
[רמ"א (שם).
ועיי במיי"ב (סי"ק יד) טעם הדבר.
ועיי"ש (סי"ק טו) שנהגו לאפות לחם א' עם חמאה דאז בודאי יצטרך להביא לחם אחר לאכול עם בשר].

זהירות מהרהקות בין בשר לחלב

יש להיזהר בענין מאכלי בשר וחלב בכל מה שזוהרים בכל השנה כמבואר ביו"ד סי' פ"ח ופי"ט שלא יצא שכרם בהפסדם.
[מיי"ב (שם סי"ק יז)].

חמנתנה בין בשר לחלב

אכילת גבינה לאחר אכילת בשר

מי שאכל בשר אפי' של חיה או עוף אסור לו לאכול אחריו גבינה, לדעת השו"ע (ויו"ד רס"י פט) עד אחר שש שעות.
ולדעת הרמ"א (שם) מעיקר הדין מיד אחר סילוק השלחן רשאי לאכול גבינה, אלא שנוהגים להמתין שעה.
ויש מדקדקים להמתין ו' שעות, וכן המנהג להחמיר, והמקיל בזה עובר משום בל תטוש תורת אמן.
[נח"א (כלל מ' אות יג) וערה"ש (אות ז).
ואפי"ש שבמאמרי (מן מן אבות ענין ט ד"ה זו היא) כתב דבחמש שעות סגי.
וכן דעת הגרשי"א זצ"ל (הכשרות פי"י הגה נו) אם עבר רוב השעה, מיי"מ המנהג הפשוט כסתמית הפוסקים דבעינן שש שעות שלמות.
ועיי בשמעתא עמיקתא גליון קי"ב, ועיי"ש לענין הנוהגים להמתין ג' שעות].

לעם בשר

אם לעם בשר ולא אכלו (כגון שלועס לצורך תינוק), לבן אשכנז יש להקל להמתין שעה.
[רע"א (סי' פט אות ב) ויד יהודה (וקצר סי"ק א)].

טעם בלשון

אם טעם בשר או תבשיל בשרי בלשון ולא בלעו, אי"צ להמתין, אלא די לו בקינוח הפה (והדין כן אף לבני ספרד).
[תהגות מהרש"ק (על הפמ"ג סי' פט מיו" ס"ק א ד"ה ודע) וכה"ח (שם)].

אבל התיבה קטנה

מי שאכל חתיכה קטנה מאוד מבשר (כמו שמצוי בין השיניים) אי"צ להמתין שש שעות.
[כן יוצא מהר"ן (חולין לו: בריי"ף סד"ה אמר) הובא ברמ"א (סי' פט סעי' א).
וכן דעת הגרי"מ הלברשטם זצ"ל (הכשרות פי"י הגה עח).
וכי"כ במגילת ספר (סי' פט אות ב).
והארכנו בזה בסיד' בשמעתא עמיקתא גליון רי"ג]].

מאכל שיש בו שאריות בשר

האוכל מאכל שיש בו שאריות קטנות מבשר או מרוטב של בשר, אינו חייב להמתין שש שעות, ומיי"מ יקנה פיו.
והדבר מצוי כשמגישים מאכל פרווה כגון אורז עם כף שיש בה שאריות בשר.
ומיי"מ יש להיזהר לכתחלה להשתמש באופנים אלו בכלי נקי.
[עיי במהרי"ט (גי'ד ח"ב סי' יח ד"ה ועל).
ועיי עוד בשמעתא עמיקתא גליון רי"ג]].

שומן של בשר

שומן של בשר דינו כבשר עצמו.
[רמ"א (ויו"ד שם סע' א)].

תבשיל של בשר

אכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה.
וכן הדין אם בא לאכול גבינה ממש אחר תבשיל של בשר או בשר אחר תבשיל של גבינה, אבל שבאופן זה עליו ליטול ידיו.
[שו"ע (שם)].
ווי"א שיש חובה ליטול ידיו אף כשאוכל תבשיל ממין השני.
[רמ"א (שם)].
וכי"ז מעיקר הדין אבל נהגו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר ללא המתנה כמו אחר בשר עצמו.
[ביי' (ארי"ח סי' קעג) ורמ"א (ויו"ד שם)].
ואפי' שתה מרק צלול של בשר או עוף אין לאכול אחריו גבינה.
[ברכ"י (שיו"ב שם אות כז-לא)].

לא מרגיש טעם בשר בתבשיל

אם טעם התבשיל ואין בו טעם בשר אינו צריך להמתין שש שעות אחריו.
[יד יהודה (סי' פט ארוך סי"ק ה ד"ה מיהו).
ועיי"ש שאע"פ שמחמיר טובא בטעמות ישראל מיי"מ סומך לכתחילה לענין המתנה מבשר לחלב.
והארכנו בזה בסיד' בשמעתא עמיקתא גליון קל"ב].

תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרי

יש להמתין שש שעות אחר אכילת תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרית.
[עיי בטו"ז (סי' צח סי"ק יא) דמלתא דעביד לטעמא בהתירא (בשר או חלב) בטל בס'.
ואי"כ קי"ו לענין המתנה דאם איכא סי' נגד האבקה בטלה היא ולא צריך להמתין אחריה ו' שעות.
אלא שהפמ"ג שם ביאר דהטו"ז אויל כהש"י (סי"ק כט) דס"ל דדבר דעביד לטעמא אינו בטל רק מדרבנן ובבליעת היתר לא גזר.
ולפי"ו לדעת הפרי"ח (סי"ק כה) דס"ל דדבר דעביד לטעמא אינו בטל מילת יו"ל דאף טעם הדתינה אינו בטל.
ואי"כ בי"ד יש להחמיר.
ועוד יי"ל דהטו"ז יודה דעכ"פ חשיב תבשיל של בשר.
ועיי בפת"ש (סי' פט סי"ק ז) ובשמעתא עמיקתא גליון קי"ט]].

מאכל שטוגן בשמן שטיגנו בו בשר

מאכל שטוגן בשמן שטיגנו בו בשר (מצוי בחנויות "פלאפל" שמטגנים שם גם שניצלים), צריך להמתין אחריו וי שעות זדינו כתבשיל של בשר, ויש מקילין בזה. [כן שמענו מאי מחשובי פוסקי זמננו. וכן פסק הגרשו"ז אולמן זצ"ל כי אינו חביב ככה"ג תבשיל של בשר]. ואם אין במאכל טעם בשר, לכל הדעות א"צ להמתין שש שעות. [כני"ל בשם הדי יחודה לענין תבשיל שאין בו טעם בשר].

תבשיל שהתבשל במיר בשירי

תבשיל שאין בו בשר אלא שנתבשל בקדירה של בשר, מותר לאכול אחריו גבינה, ואין בזה מנהג להחמיר. [רמ"א (פ"ט סי' ג)]. ואפי' דבר חריץ שהתבשל בקדירה או נחתך בכלי בשרי בן יומו א"צ להמתין אחריו וי שעות. [ח"י רע"א (עם של הש"י"ד ס"ק יט)]. ואפילו אם אכל בשר רשאי יאכל מיד בצל או שאר דברים חריפים שהתבשלו או נחתכו בכלי חולב. [נהגה לפמ"ג (או"ח) שאם לא"א ס"ק ו] אם אכל בשר ממש שא לאכול אחריו צנון שנחתך בסכין חלבי. ועי' ביד יהודה (פיה"ה ס"ק ה) שכת' שבקדירה שבא"י נר' להקל. אולם דעת הגרשו"א זצ"ל [קשו"ע פפופר סי' י הגה' 13] להקל בכל זה, ודעת הגר"ש ואונר זצ"ל [מבית לוי בבי"ח עמ' לד אות ח והגה שם] שכן המנהג. ועי' במהרש"ם (דע"ת ססי' תצד)].

תבשיל שהתבשל במיר בשירי לא מקנה

י"א שאפי' אם נתבשל בקדירה שלא הודחה יפה ויש בה קצת שאריות בשר א"צ להמתין שש שעות. [ב"מ (ש"ס) ש"י"ד (סי' יט), פרי"ח (סי' יט), פת"ש (סי' ז) ויד יהודה (שם ארוך סי' ה) בדעת הש"י"ד]. וי"א שדוקא אם יש ששים לבטל השאריות הדין כן. [פת"ש (שם) בשם הבית לחם יהודה. וכן דעת הדי יהודה (שם)]. והעיקר כדעה ראשונה. [שכן רוב דעת גדולי הפוסקים. וכן פסק הערוה"ש (אות יג). וכן שמענו בשם הגר"ש אולמן זצ"ל].

מאכל פרווה שנאפה עם בשר (המתנה מחמת זיעה)

מאכל פרווה שנבלע בו טעם מחמת זיעת בשר (אדים בשריים), א"צ להמתין אחר אכילתו וי שעות. [רב פעלים (או"ח) ח"ב סי' יג ד"ה והנה אע"פ כיון שאין אלא הבל ואין טעם במאכל]. ועי"כ מאכל פרווה שהתבשל בתנור בשעה שבשלו בו בשר (בכלי נפרד) א"צ להמתין אחריו. [כי לא מצוי זיעה בתנורים שלכ אלא הבל בעלמא ואין טעם בשר בתבשיל. ועוד שמבואר לעיל שמועיל טעימה לענין המתנה].

המתנה לאחר אכילת אכילת גבינה

המתנה בין אכילת מאכלי חלב לאכילת בשר

האוכל גבינה רשאי לאכול אחריה בשר מיד, אחר שיעיין בידיו שלא נדבק בהם מהגבינה ויקנה וידוח פיו. [שו"ע (סי' פט סי' ג)]. ולענין גבינה קשה יעויין להלן.

קינוח והדחה כיצד

קינוח הוא שילעס פה ויקנה בה פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקמח, תמרים או ירקות, לפי שהם נדבקים בחניכים, ואח"כ ידוח פיו במים או ביין. [שו"ע (סי' פט סי' ג)]. ולענין סדר הקינוח וההדחה, י"א שאיזה מהם שירצה יקדים. [ש"י"ד (סי' ג) והערוה"ש (אות ט), וי"א שנכון להקדים הקינוח. [שו"ע (אות ג)]. ונח' האחרונים אם צריך לבלוע המאכל שמקנה בו, י"א דאם לעס בפיו ופלס לא מיקרי קינוח עד שיבלענו. [פרי תואר (סי' ז) ופת"ש (סי' ה)]. וי"א דאין צריך לבלוע. [פמ"י (ש"י"ד סי' ק), קינוח (אות טז) ויד יהודה (קצר סי' יח)]. ולכתחלה יבלענו. [לצאת כל השיטות. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קניח שאם בולע המאכל לצורך הקינוח מברך עליו כיון שנהנה].

קינוח והדחה אחרי המתנה שעה

אחר שעה מאכילת הגבינה אין צריך קינוח והדחה. [ע"י ש"י"ד (סי' פט סי' ז) וחכ"א (כלל מא אות יג) וסד"ל שנתנהיגם להמתין שעה אחר אכילת בשר איצ' קינוח והדחה. ואף לט"י (שם סי' ב) החולק עי"ז, מ"ל דידה לענין אכילת בשר אחר גבינה, דדוקא בשר שהוא דבר קשה יש לחוש בו טפן].

המתנה בין מואכלי חלב למאכלי בשר (ע"פ חוזה"ר)

י"א שע"פ הסוד יש להמתין בין אכילת גבינה לאכילת בשר. [ע"י בווהר (פ' משפטים דף קכה). דאין לאכול בשר בחלב דאָקאָמפּר פֿקאָד (אח' פֿאַקעטע פֿקאָד, או בפעודתא פֿקאָד). י"א שש שעות. [פמ"ג (שם ש"י"ד סי' טז) וברכ"י (שו"יב) שם אות ו]. ועי' בב"י (או"ח) סי' קעג ד"ה ויש מחמירין] דלפי חוזה"ר יש להמתין וי שעות אפילו לבשר עוף דלא כפרי"ח (סי' טז)]. וי"א שעה. [ש"י"ד (סי' טז), פרי"ח (נו"ד) סי' פט סי' ה) וגר"א (על סי' ג)]. וי"א שאם מברך ברכה אחרונה ביניהם א"צ להמתין. [פתלי (סי' ג)]. וי"א שהמנהג [המתנה חצי שעה. [הגר"ש ואונר זצ"ל (מבית לוי יו"ד עמ' לו אות לו ובתהג']. וכ"כ בתשובות והמהגות (ח"ב) סי' שצ ד"ה ובזוה"ק) והוסף דיש נוהגים להמתין חצי שעה אף אחר שתיית חלב]. ויש נוהגים להקל בזה, ומיד אחר קינוח והדחה אוכלים בשר (אף ללא ברכה אחרונה). [מ"ב (סי' תצד סי' טז)].

אכילת בשר אחר אכילת גבינה קשה

י"א שיש להמתין וי שעות אחר גבינה קשה אפי' לאכילת בשר עוף. וכן מנהג בני אשכנז. [רמ"א (סי' פט סי' ג)].

אחר אכילת גבינה צהובה המצויה בזמנינו

יש גבניה צהובה של זמנינו אין לה דין גבינה קשה של זמנם וא"צ להמתין וי שעות. [חו"א (מעשה איש ח"ה עמ' בב) והגר"ח"ק שליט"א: (דולה ומשקה עמ' רנט). ואף נקט בעל האג"מ (משנה הלכות חט"י סי' ט), וכן הורה הגרשו"א זצ"ל [קשו"ע פפופר עמ' קלט] אלא דעיי"ש שלעצמו נהג להחמיר. וכן דעת הגר"א קוטלר זצ"ל [קשו"ע פפופר עמ' קלח ומאור השבת ח"ג עמ' תכהו]. ויש מי אומר שיש להמתין וי שעות משום שכבר נהגו העם להחמיר בזה. [הגרש"י זצ"ל [קשו"ע פפופר ביאורים עמ' קלט]. וכן שמענו מאי ממקורביו של הגרש"י זצ"ל. ועי' בקובץ תשובות (ח"א סי' ט) ואת (ב) ובתשובות והמהגות (ח"ב סי' שפח). ודעת הגרבי"צ אבא שאול זצ"ל (ספר הכשרות פ"י הגה קכב) דמנהג בני ספרד להמתין שעה א'. ודעת השב"ח הלוי (ח"ב סי' לה) שמנהגנו להחמיר]. וכל א' ינהג כמנהגו. [ועי' משי"ב בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון צ'].

שאר דיני המתנה

ישן שינת קבע אחר אכילת בשר

יש מי שאומר שאם אחר אכילת בשר ישן שינת קבע, השינה ממעטת זמן המתנה בין שעה לעשתים. [דעת קדושים (ש"א שטאטש) סי' פט על סי' ג]. ויש מי שמיקל בזה לאחר אכילת בשר עוף. [הגרש"י זצ"ל (ש"א יוסף ח"ב סי' קט אות ו). וכת' הגר"ח"ק שליט"א: (ש"א יוסף (שם) שלפי דעה זו ניתן להקל גם לענין אכילת בשר לאחר גבינה [לנוהגים להמתין אחרונה]). ולמעשה המנהג להמתין וי שעות בכל אופן. [הגר"ש ואונר זצ"ל (מבית לוי יו"ד הל' בבי"ח עמ' לד) והגר"ח"ק שליט"א: (דולה ומשקה מעמ' רנו)].

מסתפק אם עברו שש שעות

מי שמסתפק אם עברו שש שעות מאז שאכל בשר, רשאי לאכול גבינה. ומ"מ אסור להיכנס בספק לכתחלה. ויש להיזהר בדבר. [ע"י בדרכ"ת (סי' פט סי' ה). והוכחנו בסי"ד כדבריו בשמעתא עמיקתא גליון י"ח אף שלטית החולקים על הדמיו"ר שבח"א שם].

התחיל לאכול גבינה תוך שש שעות מאכילת בשר

יש מי שאומר שמי שאכל בשר וטעה והתחיל לאכול גבינה בתוך וי שעות רשאי לגמור אכילתו. [דעת קדושים (ש"א פט אות ב). וכן פסק הכה"ח (שם אות ח)]. ואין נוהגים להקל בזה. [הגר"מ הלב"רשטאם זצ"ל (הכשרות פ"י הגה קד). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"ב].

טעימת מאכל חלבי, תוך שש שעות מאכילת בשר

יש אומרים שמותר (אחר קינוח והדחה) לטעום בפיו אם אינו בולעו, מאכל חלבי תוך שש שעות מאכילת בשר. [הגר"יז אולמן זצ"ל אפילו אליבא דהשו"ע הני"ל, כיון דטעימה לא אסור לענין זה]. ונראה דאין להקל בזה אלא לאחר המתנת שעה. [כעין מה שמצינו בריע"א (סי' פט אות ב) לענין הלעס בשר]. ואם טועם בלשונו יש להקל בכל אופן. [הגרש"י זצ"ל (אבני ישעיה ח"ה סי' קא ואשרי האיש יו"ד פיה אות כ)]. והארכנו בזה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון קצ"ז].

בירך על מאכל חלבי תוך שש שעות

מי ששכח ובירך על גבינה אחר אכילת בשר, י"א שאין לו לטעום מהמאכל אף כשכוונתו להינצל מברכה לבטלה. [ע"י בשבט הלוי (ח"א סי' רח)]. וי"א שאם כבר חלף שעה אי מתום אכילת בשר יש להקל לטעום מעט ע"מ להינצל מאיסור ברכה לבטלה, ומי"מ ירחוץ פיו לפני הטעימה. [תשובות והנהגות (ח"ב סי' שטט)]. וכן מסתבר. [ועי' בדרכ"ת (שם סי' ק) ובהכ"ח (יו"ד שם אות ו). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון כ"יא].

שימוש בסוכר שיש בו טיפות חלב

מותר להשתמש בסוכר שנשפך בו מעט חלב, להכנת משקה פרווה, בתוך המתנת שש שעות מאכילת בשר. [דלא שידך ככה"ג משום אין מבטלין איסור לכתחלה. וכן א"ל הגרמי"ש קליין שליט"א]. אמנם יש להזהר מהלהשתמש בו עם בשר. [ובמקום ההסוכר עומד לשימוש עם בשר ועם חלב יש להזהר ליחד כלי עם סוכר לשימוש עם בשר וכלי שבלקם עם חלב יבוא לידי תקלה, וכעין זה מצינו ברמ"א (סי' פח סעי' ג) לענין מלח. והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון קס"ח].

יולדות ומניקות

יולדות ומניקות, רשאיות לשתות חלב או לאכול גבינה על מנת לחזק בריאותם (והמניקות אף ע"מ להרבות חלבם), אחר המתנת שעה מסוף אכילת בשר. ועליהן לברך ברכה אחרונה אחר אכילת הבשר ולעשות קינוח והדחה (דהיינו לאכול דבר מה חוץ מקמח, תמרים וירקות, ולשתות משקה כלשהו). ויולדות שאי"א להן בקל לקנח פיהם דינן כמבואר להלן לענין חולים שבא"ס. [ע"י בחכ"א (כלל מ סוף אות יג), בשבט הלוי (ח"ב רסי' לב) ובחוט שני (ח"ד עמ' רנא) בשם הגרנ"ק זצ"ל]. ורשאיות לאכול ללא התרת נדרים כי דעתם לחזור למנהגם. [בדמוכה מסתימת החכ"א הני"ל שהתיר ללא התרה, אע"פ שבחי"א (כלל קצו אות ח) פסק כהש"ד בדמקום חולי אף שדעתו לחזור למנהג צריך התרה. ועי' עוד בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון רנ"ח].

חולים שאין בהם סכנה

חולים שאין בהם סכנה הוראים לאכול מאכלי חלב לצורך רפואתם, א"צ להמתין כלל אחר אכילת בשר, ויעשו קינוח והדחה וברכה אחרונה לפני אכילת מאכלים אלו. ומי"מ אם בידם להמתין שעה, לכתחלה יעשו כן. [חכ"א (כלל מ סוף אות יג), בן איש חי (שנה ב' שלח לך אות יא) ושבת הלוי (שם)]. ואם אי"א להם לקנח פיהם, כיון שעבר שעה מספיק הדחה בלבד. וכמכ"כ אם אין בידם לעס לברך ברכה אחרונה וי בסילוק השולחן (והיינו מעשה שנראה שמסלק עצמו מסעודה ראשונה). [דרכ"ת (סי"ק טו-טז)]. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון רנ"ח]. ורשאים לאכול ללא התרת נדרים כי דעתם לחזור למנהגם. [ע"י המקורות לעיל בענין יולדות].

קטנים

קטנים שטרם מלאו להם שלש שנים, מותרים באכילת מאכלי חלב אחר בשר. מכאן והילך, אם הם בריאים ואינם זקוקים ביותר למאכלי חלב, יש לחנכם להמתין בין אכילת בשר לגבינה. וימתינו שעה אחת. ומגיל ט' שנים יש להוסיף ולחנכם להרחיק בין בשר לחלב מסעודה לסעודה (של הקטן), ועכ"פ מגיל קרוב לבר מצוה יש לו להמתין וי שעות. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני ח"ד פמ"ה עמ' טט)]. ודעת הגר"י קמניצקי זצ"ל (אמת ליעקב על יו"ד סי' פט) שעד ג' שנים ודאי איצ' להמתין כלל ואף לאחר גיל זה עד כגול שלש שנים הוא חומרת יתירה. ועי' בשבט הלוי (ח"ד סי' פד). והארכנו בזה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון פ"ז].

מראית העין

אכילת מאכל סתמי הנראה כבשר בפעודה חלבית

מותר לאכול רזה לבשר בשר סויה עם חלב, וכן לשתותו תוך סעודה בשרית (או עם בשר), כי בזמנינו הדבר מפורסם שיש מאכלים הנראים כבשר או חלב והם אינם אלא סתמיים. ועל כן מותר לשתות קפה עם חלב פרווה בתוך סעודה בשרית. ומי"מ המהדר יניח קופסת המוצר הסתמי כהיכר במקום גלוי. [ע"י בחשב האפור (ח"א סי' ב). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ר"ו].

לחם שאכלו בפעודה חלבית/בשרית

לחם שנגע בבשר, אכילתו עם גבינה

לחם שנגע בבשר, אסור לאוכלו עם גבינה. וכן אם נגע בגבינה, אסור לאוכלו עם בשר. [שו"ע (סי' גא סי' ג)]. ועל כן יש להיזהר שלא יגע הלחם לא בבשר ולא בגבינה כי חוששין אולי ישכח להטירו ויאכלנו עם המין השני. [ש"י"ד (סי' ד)]. ומי"מ אם מייחד הלחם לאכלו רק עם בשר או חלב, אין הלחם נאסר, כי באופן זה לא חוששים שאולי ישכח ויאכלנו עם המין השני. ועל כן מותר למרוח לכתחלה על הלחם ממרח חלבי וכדומה. [נערוגת הבשם (רס"י צא) חובא בדרכ"ת (סי' גא סס"ק יב). והנה מבואר בש"ח הני"ל דמועיל הדחה ללחם. אולם בכנה"ג (הגה"ט אותיות ב ג) תמה על הש"י"ד ונקט דלא מועיל הדחה בכנה"ג. ובהוא הפמ"י (שם). ואף פסק בערוה"ש (אות ח). מיהו הפת"ש (סי' ד) דחה דברי כנה"ג וסיים דמי"מ נראה דבלחם יש חילוק, דאם נגע בלחם שלם או בפרוס במין במקום הקשה סגי בהדחה, אבל אם נגע מצד פנימי במקום הרך בעי' גרידה (שהוא פחות מקליפה כמ"ש הש"י"ד סי' צ"ו סי"ק כ"א), ע"כ. וכ"כ ביד יהודה (פח"א סי"ק ט) דבעי גרידה. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

הבשר או הכהנה יבשים

י"א שאין איסור לאכול לחם עם המין השני אלא כשנגע בבשר או גבינה לחים, אבל אם הם יבשים, מותר לאכלו עם מין השני. [ש"י"ד (סי"ק א וד), פרי"ח (סי"ק ד), פתלי (סי"ק ג) וחכ"א (מב, ח)]. **לחם שאכלו ממנו בפעודה בשרית או חלבית**

לחם שאכלו ממנו בפעודה בשרית, אין לאכול עם גבינה (או להיפך). [שו"ע (סי' פט סי' ד). ומשמע שהלחם נאסר אפילו כשאנו רואה עליו שאריות בשר וכי"ב. ואפשר לחשוש חז"ל שמא בעל טעם מבשר רותח וכדו' לאור אדעתיה]. וכל זה לענין החתיכה שחתכו מהכיכר ואכלו בה המאכל, אבל הלחם הנשאר בצד אינו נאסר. [אג"מ (נו"ד ח"א סי' לח)].

מאכלים שאכלו מהם בפעודה בשרית או חלבית

שאר מאכלים שאכלו מהם בפעודה בשרית (כגון סלטים וכדו'), מעיקר הדין מותר לאוכלם במין השני או נזהר לקחת מהם עם סכוי"ם נקי, אבל בלא"ה אין לאוכלם עם המין השני. [בדי השלחן (סי' פט סי"ק צט). ומי"מ כל זה בסתמא, אבל היכן שידוע שהשאריות התבטלו בס', המאכלים מותרים באכילה במין השני. אלא שאין לעשות כן לכתחלה כשדעתו לאוכלם במין השני. אמנם לענין לחם שנאכל עם בשר (או גבינה) משמע מהפוסקים שהוא אסור עם מין השני בכל גוונא].

חיומו להם על מכסה סיר רותח

מותר לתת חלה על מכסה של סיר בשרי רותח אע"פ שהחלה בולעת דרך המכסה מטעם הבשר (אם המקום גנוב בולע רק כדי קליפה, ואם המקום רטוב כדי נטילה כמבואר במי"ב סי' תנ"א סי"ק קי"א), ואין בזה משום לחם שנילוש בשומן או חלב שהפת נאסר כמבואר להלן. [נעד כאן לא חששו חז"ל אלא אם נתן חלב או שומן בשר ב"ישעת לשה"י, אבל לאחר שנאפה אין הלחם נאסר. וכן ממשעל סבי' צ"ח דבכח"ז הלחם לא נאסר. וכן פסק הגר"ח"ק שליט"א (שאלת רב עמ' צג). ודלא כדן בש"ח השלחן (סי' צא סי' ג) שכת' לאסור בוה]. ומי"מ אם רצונו לאוכלה עם גבינה, עליו להוציא את המקום שבלע מטעם הבשר. וכי"ז לכתח', אבל בדיעבד אם כבר עירב החלה עם גבינה, אם יש הפסד בדבר רשאי לאוכלה. [ע"י ברמ"א (רס"י צה) דני"ט בר נ"ט בדיעבד שרי. ואע"פ שהלחם בולע בשעת בישול דעת רוב הפוסקים דאמרין אף בכה"ג ני"ט בר נ"ט ועי"כ בדיעבד אי לאסור. והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח]. (ואם טעם מקום הקליפה או הנטילה ואין הנטילה ואין בו טעם בשר לפי הסוברים שמועיל טעימת ישראל מותר לאוכלו כולו עם המין השני, ע"י להלן בטעימת נ"ט בר נ"ט).

המכסה מזוככות

אם הניח החלה על מכסה מזוככות (או פיירעקס) נקי מותר לאוכלה כולה עם המין השני. [דעייתו (סי' תנא סי' כו) דכלי זכוכית אינו בולע. ואף לרמ"א המחמיר שם וס"ל שבולע ואין לו הכשר, מי"מ כבר הביא בפמ"י (שם מ"ז ד"ה אדנתיק וסי' קה מ"ז סי"ק א ד"ה ואם יש) דכוונתו להחמיר דוקא לענין חמץ. ובני"ד דקול כני"ל ניתן לספוג ע"ז. ועי' עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

נותן נייר כסף על המכסה

יש לתת עצה כדי שהחליות יסארו בחזקת פרווה (אף כשמניחה על מכסה שאינו מזוככות), ע"י נקיין המכסה משאריות בשר (או גבינה) והפסקה בין הלחם לסיר בנייר אלומיניום (באופן זה הוי כמכלי לכלי שמעיקר הדין לא יוצא ללא רוטב). [ע"י בגליון קל"ג. אולם נייר אפייה שמענו מהגרש"י אולמן זצ"ל והגרמי"ש קליין שליט"א דלא מהני לזה כי אין דינו ככלי מחמת שסופג].

עיסה חלבית

לחם, **עוגות ועוגיות**, **מעיסה חלבית**

אין לשון עיסה בחלב, ואם לש כל הפת אסורה, כי חששו חז"ל שמה יאכלנה עם בשר. וכן אסור ללוש עיסה בשומן בשר שמה יאכלנה עם גבינה. [שו"ע (סי צז)].

כשעושה סימן

אם עושה בה סימן או צורה שונה אין איסור. [שו"ע (סי צז) ורמ"א (שם)].

לעשות הפיגון לאחר אפייה

י"א שמועיל לאפות ע"מ לעשות סימן לאחר אפיה. [ג' מהרש"א (סי צז אות ב) ודת אש (ססי יב), וכן ר"ל חמודי דניאל (סוף תעריבות סי יח) ונשאר בצי"ע. ובאבן ישראל (ח"ט סי סז) נקט להקל וכתב כן אף בדעת החו"ד (באורים ס"ק ג וח"י ס"ק ה). ולכתחלה אין להקל בזה, אלא יעשנו דוקא לפני האפיה. [כ' כן הוא הפטש הפשט בדברי הפלתי (ססי"ק א), החו"ד (שם) והחכ"א (כלל ג אות ט). ומ"מ בדיעבד יש מקום להקל. וכן דעת הגר"מ הלבשרטאם זצ"ל (הכשרות עמ' רסז הגה לה). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קס"ד].

כשעושה כמות קטנה

אם עושה כמות קטנה מהעיסה, מותר ללוש בחלב או שומן. [שו"ע (סי צז) ורמ"א (שם)]. ולדעת השו"ע (סי צז) כמות קטנה פירושו **"כדי אכילה בבת אחת"**. [וכ"כ הפמ"ג (שי"ד ס"ק א) אליבא דהמחבר. וכ"כ בכה"ח אות ז', ועיי"ש באות ח' דנאכל בבת אחת היינו לכל אחד ואחד מבני הבית]. ולדעת הרמ"א (שם) שכל שהוא לצורך אותו היום הוא בכלל מועט. [וכ"כ הפמ"ג (שם) והחוי"ד (ביאורים ס"ק ב). ועי' בערוה"ש (אות ד) שכתב שאכילת יום א' שהוא מעת לעת הוי דבר מועט. ועי' בבצל החכמה (ח"ו סי 19) שרק מותר ליום א' ולא ליומיים. וכ"כ בדרכ"ת (סי"ק לל)].

עשה כמות קטנה ונותר

אם עשה כמות קטנה, ונותר, יעשה בו סימן ומותר באכילה. [ע"י בלבו"ש (ס"ק קלח) המובא בפתי"ש (ס"ק ב) שמוכח דבכה"ג הפת חוזר ונאסר. אלא די"ל דמ"מ כיון שנאפה בהיתר מהני לעשות היכר אחר האפיה אפי' בלכתחלה. וכן הירורני שמבואר בחו"ד (ס"ק א), עיי"ש. ועי' בדרכ"ת שהביא מפקפקים על הבלבו"ש].

עיסה מתוקה

עיסה ממולאת במיני מתיקה וכדומה שאין דרך לאכלה עם בשר או גבינה, מותר ללוש אותה עם חלב או שומן. ולפי זה עוגות, סופגניות ודומיהם שלשים אותם בחלב וכדו', אין לחוש בהם, שאין דרך לאוכלם עם בשר. [החפ"י (ח"ב סי יח ד"ה ועל הגלוסקאות), פרי"ח (ססי"ק א), חכ"א (שם אות ג), פתי"ש (ס"ק ג) וכח"ח (אות טו). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קס"ד].

בישול בכלים בשריים לצורך פעודה חלבית

בישול מאכל פרווה בכלים בשריים ע"מ לאוכלו עם גבינה

אסור לבשל מאכל פרווה בכלי בשרי בן יומו (אע"פ שהוא נקל), על מנת לאוכלו עם גבינה (או להיפך). [שו"ע ורמ"א (סי צה סעי א-ב) וכ"כ השי"ד (ס"ק ד) דאף להשו"ע אינו מותר אלא אם כבר בישל, אבל לבשל ע"מ לערבב אסור. וכן נקטו הפרי"ח (ס"ק א), הוב"צ (ס"ק ב) והכה"ח (אות א)].

מאכל שהתבשל בכלי בשרי, לערבו לכתחלה עם גבינה

מאכל שהתבשל בסיר בשרי אפי' בן יומו, לדעת השו"ע (סי צה סעי א) מותר לערבב אפי' לכתחלה עם גבינה. אולם לדעת הרמ"א (סעי ג) אסור לערבבו לכתחלה, אלא שאם כבר התערבב בדיעבד המאכל מותר. והדיון כן אף אם המאכל נצלה בכלי בשרי. [פרי"ח (ס"ק ה), פמ"ג (מ"ז ס"ק ב), חכ"א (מת, א), ערוה"ש (אות יב) וכח"ח (אות כב). וכן משמע מהשעה"צ (סי תמו אות פא). דלא להשי"ד (סי צה ס"ק ב), החו"ד (ח"י ס"ק א) והפתי"ש (ס"ק ב) דס"ל שאם נצלה בדיעבד. ומ"מ כתי' החזו"א (א"ח"ח סי' קט ס"ק יג) דדוקא כשבלעה הקדרה גם הטעם בשר ללא אמצעות מים, חשיב נצלה].

אין טעם בשרי או חלבי בתבשיל

יש אומרים שאף אם טועם המאכל ולא מרגיש בו טעם בשר או חלב, אין להקל על סמך זה לערבבו לכתחלה עם המין השני (למחמירים לעיל), שכיון שטעימה בזה"ז תלויה במח' אין להקל אלא בדוחק גדול או בצירוף כמה ספיקות. [הגר"ח"ק שליט"א והגר"מ"ק זצ"ל (הבית בפשרותו עמ' כז הגה קיד)]. וי"א שאפשר לסמוך באופן זה לכתחלה על טעימות ישראל. [הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל (ספר חוקי דעת). וכן שמענו בשם הגרמ"ש קליין שליט"א]. ולמעשה נראה שיש להחמיר כדעת הר"א לשונה. [והארנבו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ב].

כלי אינו בן יומו

לבני אשכנז אף בכלי שאינו בן יומו אין לבשל ע"מ לאכול עם המין השני, ומ"מ אם כבר בישל מותר לכתחלה לאוכלו עם בשר. [חכ"א (שם אות ב), וכן משמע קצת מהרמ"א (שם). וכן פסק הגרש"א זצ"ל (ח"ב עמ' רה). ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תלד) כתי' דראוי לזהר בזה, ובמקום הדחק יוכל לסמוך להיתר לכתח'. ועי' במנח"י (ח"י סי' עז אות ג). ולבני ספרד, מותר לבשל אף לכתחלה בכלי שאינו בן יומו ע"מ לערבב המאכל במין השני. [כה"ח (סי' צה אות ג) בשם בית דוד (יו"ד סי' מב)].

עשה במזיד (למחמירים לעיל)

אם עבר במזיד ובישל בכלי חולב על דעת לאכול המאכל עם בשר, לא קנסין ליה (ולבני ספרד מותר לערבבו עם מין השני ולבני אשכנז הדיון כן בכלי אינו בן יומו), כיון שמה שאוסרים נ"ט בר נ"ט לכתחלה, אינו אלא הרחקה דרבנן בעלמא. [פרי"ח (אות א). פלתי (ס"ק א), פמ"ג (סי' צה מ"ז ס"ק ד), יד יהודה (ס"ק יב) וכח"ח (אות ה). דלא כהמנחת כהן (ח"א פי"ב דף ע"ז ע"ד) שכת'

דאף להשו"ע קנסין ליה ואסור לערבבו. ועי' בדרכ"ת (ס"ק טו)].

חלק מהאנשים שמבשלים עבורם דעתם לאכול עם גבינה

המבשל בכלי חלבי (לבני ישראל אפילו הוא בן יומו ולבני אשכנז באינו בן יומו), וכוונתו בשעת הבישול לבשל התבשיל אף לצורך אנשים שרוצים לערבבו בבשר, הולכים אחר רוב אנשים שמבשלים עבורם (אחר י"עיקר והנהגות (ח"א סי' תלד) כתי' דראוי לזהר בזה, ובמקום הדחק יוכל בתר הרוב, ואם רובם אין כוונתם לערבב במין השני שוב מותר לבשל אף עבור מי שכוונתו לערבב במין השני [אולם במקום שמבשל עבורו ועבור חבריו או בן זוגו, כיון שאין רוב דנים אותו לכתחלה ואסור לעשות כן]. [כן מבואר במהרלב"ח (סי' קכא ד"ה אמנם האסור וסד"ה אמנם לקנות) המובא בש"ד (סי' קט ס"ק ב). והארנבו בזה בס"ד בגליון ק"ס].

מבשל כמות גדולה וחלק ממונה דעתו לערבבו במין השני

במקום שמבשל כמות גדולה והרוב מתבשל ע"מ לערבב בפרווה או במין הכלי, אע"פ שיש מיעוט שודאי יערבבו במין השני, מותר (כי הולכים אחר עיקר הכוונה). [כן מבואר במהרלב"ח (שם) המובא בש"ד (שם). והארנבו בזה בס"ד בגליון ק"ס].

בן אשכנז לבשל עבור בן ספרד שדעתו לערב המאכל במין השני

מותר לבני אשכנז לבשל עבור בני ספרד בכלי חלבי (או בשרי) שאינו בן יומו אפי' שידוע לו שכוונתם לערב התבשיל במין השני (ובאין זה משום נ"ט בר נ"ט לכתחלה). [כן יוצא מהמהרלב"ח (שם) המובא בש"ד (שם). והארנבו בזה בס"ד בגליון ק"ס].

מאכל פרווה שהתבשל בסיר בשרי, לחממו בסיר חלבי

אע"פ שלא עושים נ"ט בר נ"ט לכתחלה כמבואר לעיל, מ"מ מאכל פרווה שהתבשל בסיר בשרי (נקל) אפילו בן יומו, מותר לחממו לאחר מכן בכלי חלבי (נקל) אפילו בן יומו (או איכב"א [ע"י בש"ד (סי' צד בס"ק טו) שכתב דאף לאסרים בנתבשל מותר להשתמש בכליהם. ועי' בפמ"ג (סי' צה חז"י ס"ק ה). ועי' בדרישה (ססי"ק א), בב"ח ובפרי"ח (שם) דאף לכתחלה מותר לבשל בסירי בשרי ע"מ לחמם התבשל בשעת הצורך בסיר חלבי (או איכב"א). והארנבו בשמעתא עמיקתא גליון סד"ד].

שימוש בתנור לבשר וחלב

מי שאין בידו לרכוש תנור לבשר ולחלב לצאת מכל חשש מכשול, רשאי לבשל מאכל בשרי אחר תבשיל חלבי (או איכבא) לאחר ניקוי וליבון קל (ולכתחלה יש להדליק לצורך זה הגריל, כי גוף החימום שלו גלוי). [הגרש"א זצ"ל (אשרי האשי יו"ד פ"ה אות כח). ועי' במנח"י (ח"ה סי' כ) ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תל). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג].

אפיית חלות בתנור חלבי בן יומו

מותר לאפות חלות או שאר דברים יבשים (שאין בהם משום זיעה) בתנור חלבי בן יומו, אפילו על מנת לאוכלם בבשר (או איכבא), אף ללא הכשרת התנור (וישתמש לצורך זה בתבנית חד פעמית או פיריד בין העיסות לתבנית בנייר אלומיניום). [דהרי יש בזה רק משום נ"ט בר נ"ט דקדק, ואין חשש זיעה. ויש בזה עוד צדדים ואכמ"ל. וכן שמענו בשם הגרש"א זצ"ל. ועי' במ"כ בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג].

שימוש במיקרוגל לבשר וחלב

יש מי שאומר שמותר להשתמש במיקרוגל לחלבי ולבשרי אם מדקדק לכסות התבשיל. ודי שיכסה תמיד אחד מהם או הבשרי או החלבי. [הגר"צ אבא שאול זצ"ל (בדרשת וחקרת ח"ב יו"ד סי' ד אות ג)]. ויש אומרים שאין נכון לעשות כן לפי שעלול ביותר שלא יהא התבשיל מכוסה כראוי. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש פסח פ"ז הגה 44) והגרש"א זצ"ל (שם פ"ה סוף אות ג). וכן הוא במבית לוי (ח"ז עמ' כח, ח"ג עמ' כב אות ט). ודעת הגרש"א זצ"ל (שם)]. וכל זה בשימוש תדיר כגון בבית, אבל באקראי כגון הנמצא במקום ציבורי שיש חשש שהתנור נטרף (כגון בית חולים וכדו'), יכול לסמוך לכסות (ויכסה התבשיל מכל צדדיו, ואם התנור אינו נקי יקפיד לכסות התבשיל בב' כיסויים). [והארנבו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ב].

כיריים (חצובות העומדות על הגז)

מותר להשתמש בכיריים לבשר וחלב אם משתמשים בהם על ידי הפסק כלי (כלומר שמתחים האוכל בכלי ולא על החצובה). [מ"ב (סי' תנא ס"ק לד) משום שני טעמים, א' מה שנפשך מיד נשרף, ב' הבלוע בהם לא יוצא כי הוי מכלי לכלי ללא רוטב. ועי' באג"מ (יו"ד ח"א סי' נט). וכן פסק באור לציון (ח"ג פ"י אות ג). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג באורך].

כיריים השמליות (קרמיות)

כיריים חשמליות שזכוכית קבועה עליהן (קרמיות), יש מקום להקל להשתמש בהן לבשר ולחלב עכ"פ ע"י הפסק כלי (אם אין במשטח שאריות של בשר או חלב בעין). [כי אינו דומה לאינדוקציה דלהלן כי בכיריים אלו המשטח מתחמם ושורף הבעין. ומ"מ כיון שמתחים הסירים ממש על המשטח יש לחוש לשאריות בשר בעין וכדו' וע"כ ראוי להחמיר לייחד א' לבשר וא' לחלב].

אינדוקציה

כירה חשמלית הנקראת "אינדוקציה" יש להחמיר להשתמש מיוחדת לבשר ולחלב בנפרד. [דהנה במ"ב (סי' תנא ס"ק לד) הובא לענין כיריים גז מבואר ב' טעמים להתיר בכל השנה השימוש בכיריים לבשר וחלב. ובחצובות אלו טעם א' פעמים שאינו קיים כי כשנפשך מהסיר לחוץ המקום קר (ופעמים הסיר קטן ואח"כ משתמש בסיר גדול יותר וכדו' וכן יש לחוש שינח סיר חם על מקום המולוכל ויתכן תחיתוכ בעין וכדו'). וכן א"ל הגרמ"ש קליין שליט"א]. ומ"מ מותר להשתמש בהם אחר ניקוי והנחת דבר החוץ בין הסיר למשטח האינדוקציה כגון מדבקות מגנטיות המיוחדות לתאם הכלים לאינדוקציה או משטח סיליקון דק (המאפשר חיבור מגנטי). [דהוי מכלי לכלי שלא עובר בלא רוטב, ואע"פ שמהרמ"א (סי' צב סעי' ח) משמע שיש לחוש לכתי' שעובר בלא רוטב, מ"מ מבואר במ"ב (שם ס"ק קלו) שעיי' הפסק אין חשש].

פלטה חשמלית

לכתחלה אין להשתמש עם פלטה חשמלית לחמם מאכלים של בשר וחלב. ומ"מ באופן אקראי יש להתיר אחר ניקוי המשטח וכיסוי בנייר אלומיניום עבה (ע"מ שלא יקרע בקלות). [הנה במ"ב המובא לעיל מבואר ב' טעמים להתיר שימוש בכיריים לבשר וחלב, ובזה טעם הראשון פעמים שאינו קיים כי כשנפשך מאכל בדי"כ לא נשרף כי אין חומו רב. ומ"מ אם מנקה אותה ומכסה אותה ע"י נייר אלומיניום שרי וכן אם מכשירה ע"י הדלקתה עד שמתחממת היטב גם אין לחוש].

ניצוק

עירוי על חלב או בשר ממיחה העומד לשימוש פרווה

מעיקר הדין מותר לשפוך מים ורתחים ממיחה או קומקום העומד לשימוש פרווה על בשר או חלב, אפי' עומדים ע"ג האש. [כ' הזיעה העולה אינה סי"ד, דסתמא דמילתא זיעה שיוצאת מחוץ לדפנות הכלי אינה די"ס כמבואר בפמ"ג (סי' צד מ"ז ס"ק א ד"ה דע שמה). ומשום ניצוק חיבור אין לחוש כיון דהוי התיירא. וכן פסק הגרש"א זצ"ל (מאור השבת ח"ב מכתב כה, ד). ובדרך זה פסק הגרש"א זצ"ל (שבות יצחק בדיני שהיה פ"יז אות ה). והארנבו בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון קע"ו].

מוצאי חג

הבדלה

מוצאי יום טוב מבדילים על הכוס. [שו"ע (סי' תצא סעי א)]. ולא מברכים לא על הבשמים ולא על הנר, אפילו חל יו"ט במוצ"ש. [שו"ע (שם) ומ"ב (ס"ק ג), עיי"ש הטעם לדבר].

אסרו חג

נוהגים להרבות קצת באכילה ושתיה ביום שאחר החג והוא "אסרו חג". [רמ"א (סי' תכט סעי ב). ועי' בתורה לשמה (סי' קמ)].

להתענות במוצאי חג השבועות

אסור להתענות במוצאי חג השבועות. [שו"ע (סי' תצד סעי ג). ועיי' במ"ב (ס"ק ה) טעם הדבר]. ולא מתענים תענית יארצייט"י. [גר"ז (סי' תכט אות יז)]. וכן חתן וכלה ביום חופתם אינם מתענים. [מ"ב (סי' תקעג ס"ק ז)]. ולסוברים בסמוך שלא נופלים על פניהם עד י"ג סיון, י"א שאף אין מתענים בהם ואפילו חתן וכלה ביום חופתם, וי"א שחתן וכלה מתענים. [ע"י במ"ב (סי' תקעג ס"ק ז)]. ולמעשה המנהג להתענות. [א"י"א מבוטשאטש (שם ד"ה בהגה"ה). וכן דעת הגרש"א זצ"ל (אשרי האש ח"ג פס"ה אות לא)].

אמירת תחנון

אין אומרים תחנון עד ח' בסיון, דהיינו אחר אסרו חג. [רמ"א (סי' תצד סעי ג)]. ויש מקומות שנוהגים שלא ליפול כל הששה ימים שאחר שבועות מפני שהקרבות של חג השבועות היה להם תשלומין כל ז'. [מ"ב (סי' קלא ס"ק לח)]. וכן מנהג אר"י שלא לומר תחנון עד יום י"ג סיון.

[לוח אר"י לגרמ"ט (ירש חודש סיון). וכן דעת הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש שבועות פי"ב אות טז והגה כה) שבי"ג צריך לומר [אף בחו"ל] אע"פ שהוא יום ששיי אחר יו"ט שני בחו"ל. והחזו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' סח) נהג לאומרו אחרי איסור חג]. ואין אומרים יה"ר שאחר קריאת התורה והזכרת נשמות. [לוח אר"י (שם)]. ובשחרית של אסרו חג רובם אין אומרים קל ארך אפים ולמנצח (ויש נוהגים לאומרם). [לוח אר"י לגרמ"ט (סוף חודש סיון)].

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבצעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון – טל': 6761* יש להקיש 3–3–1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" – יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. חניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם להצלחת התורם ומשפחתו – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא – להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: Amikta571@gmail.com

